

Evaluatie Pilot Kleinschalige Voorziening Middelburg (KVM)

Wat is de KVM?

De pilot Kleinschalige Voorziening Middelburg (KVM) is een detentievoorziening voor mannelijke zelfmelders met een straf(restant) van minimaal 1 maand en maximaal 1 jaar. Een zelfmelder is iemand die is veroordeeld tot een gevangenisstraf en en oproep krijgt zichzelf te melden bij een gevangenis. Het Centraal Justitieel Incassobureau (CJIB) bepaalt in opdracht van het Openbaar Ministerie (OM) of een persoon die is veroordeeld in aanmerking komt voor de status van zelfmelder. De pilot heeft gelopen van augustus 2020 t/m mei 2024. De gedetineerden die eind mei in de KVM verbleven mogen in de KVM blijven tot het eind van hun detentie. Ook de zelfmelders die op dat moment al voor plaatsing in de KVM waren geselecteerd, mogen hun detentie nog in de KVM uitzitten. Op een later moment zal een besluit worden genomen over een eventuele voortzetting van een dergelijke detentievoorziening als de KVM.

De KVM is gericht op zelfmelders die voor detentie werkten aan een delictvrij en geïntegreerd leven en gemotiveerd zijn dat tijdens detentie te blijven doen. In de KVM wordt het strafdoel vergelding gecombineerd met behoud van positieve leefgebieden. Daartoe krijgen zelfmelders de mogelijkheid om hun werk of andere zinvolle (gestructureerde) dagbesteding tijdens detentie voort te zetten. Motivatie voor de toekomst, behoud van de positieve (DJI-)leefgebieden en het continueren van de werk of andere zinvolle (gestructureerde) dagbesteding tijdens detentie, zijn de zogenaamde werkdoelen van de KVM. Hiermee beoogt de KVM de detentieschade voor deze kortgestraften zo veel mogelijk te beperken en de re-integratie te bevorderen. Door in te zetten op detentieschade verminderen en re-integratie bevorderen, streeft de KVM om de kans op recidive te verkleinen. Ook kunnen zo maatschappelijke kosten voorkomen worden, bijvoorbeeld voor een nazorgtraject, een uitkering of een woning.

Dit doet de KVM door in te zetten op werkzame elementen. Dit zijn activiteiten en randvoorwaarden waarvan op basis van de wetenschappelijke literatuur verwacht kan worden dat deze bijdragen aan het bevorderen van re-integratie en het voorkomen van recidive. Binnen de KVM worden de volgende werkzame elementen toegepast: kleinschaligheid van de detentievoorziening, een beperkt beveiligingsniveau in een meer open detentiesetting, bevorderen van een positief leefklimaat in de detentievoorziening, regiobinding/detentie dichtbij de woonplaats, werken buiten de detentievoorziening en behoud van baan tijdens detentie en betrekken van keten- en samenwerkingspartners bij het detentietraject.

N=34

Hoe ziet de populatie van de KVM eruit?

- In totaal zijn 158 zelfmelders naar de KVM doorgezet door de Dienst Individuele Zaken (DIZ) van Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI), waarvan er 40 uiteindelijk instroomden in de KVM.
- In de periode 2020-2023 zijn 40 gedetineerden in de KVM ingestroomd. Over 34 van de 40 ingestroomde gedetineerden was informatie beschikbaar voor deze evaluatie.
- Meer dan de helft van de gedetineerden in de KVM is geboren in de periode 1980 t/m 1999.
- De meest voorkomende type delicten waarvoor zij zijn veroordeeld, zijn vermogensdelicten, drugsdelicten en geweldsdelicten/misdrijven tegen de openbare orde. Iets meer dan de helft van de gedetineerden in de KVM was niet eerder bij DJI ingestroomd.
- De gemiddelde opgelegde detentieduur bedroeg 163 dagen.
- Een deel van de gedetineerden heeft door overtreding van de regels van de KVM, niet de volledige detentieperiode uitgezeten in de KVM: 5 gedetineerden zijn intramuraal geplaatst voor het einde van hun detentie.

Welke ontwikkeling maakt de populatie in de KVM door op verschillende (DJI-)leefgebieden?

- Alle gedetineerden hadden zowel bij in- als uitstroom betaald werk voor minimaal 24 uur per week en ontvingen hier hun inkomsten uit.
- Ongeveer de helft van de gedetineerden had bij in- en uitstroom schulden. Bij een kwart van deze gedetineerden was er bij instroom geen aanpak voor de schulden aanwezig, bij uitstroom was deze aanpak er wel.
- Bijna alle gedetineerden hadden huisvesting ten tijde van in- en uitstroom.
- Ruim de helft van de gedetineerden had geen zorgbehoefte. Wanneer er wel een zorgbehoefte was, kregen ze de benodigde zorg meestal zowel bij in- als uitstroom.
- Bijna alle gedetineerden hadden een steunend sociaal netwerk bij in- en uitstroom.

Wat zijn de ervaringen met de KVM?

Volgens professionals: medewerkers van de KVM & medewerkers van samenwerkingspartners van de KVM (N=16)

- Alle professionals zijn positief over het uitgangspunt van de KVM waarin vergelding wordt gecombineerd met behoud van de positieve leefgebieden: de werkwijze van de KVM doet recht aan de vrijheidsstraf die door de rechter is opgelegd en de detentieschade is relatief klein in vergelijking met een reguliere, gesloten detentiesetting.
- Het instroomproces en de samenwerking tijdens het instroomproces verloopt soepel en wordt als constructief ervaren. De werkdoelen continuïteit van zinvolle dagbesteding, realiseren van vooruitgang op de DJI-leefgebieden en motivatie voor werken aan de toekomst, worden in de meeste gevallen gerealiseerd.
- Rondom de KVM hebben enkele beleids- en maatschappelijke ontwikkelingen plaatsgevonden die mogelijk van invloed zijn op de KVM. Het gaat onder andere om de komst van de detentiesetting Beperkt Beveiligde Afdeling (BBA). De professionals geven aan dat deze ontwikkelingen geen negatieve invloed hebben gehad op het functioneren van de KVM.
- Aandachtspunt: de professionals wijzen op het belang van consistentie in toepassing van de instroomcriteria in het instroomproces. Het maken van uitzonderingen voor personen die niet aan alle instroomcriteria voldoen, kan er mogelijk toe leiden dat gedetineerden die niet geschikt zijn, instromen. Dit kan het draagvlak voor de KVM ondermijnen.
- Aandachtspunt: ongeveer de helft van de respondenten van de ketenpartners stelt dat zij een terugkoppeling over al dan niet plaatsen van de gedetineerde mist.

Volgens (ex-)gedetineerden (N=6)

- Ondanks dat detentie een negatieve ervaring is, zijn gedetineerden positief over de KVM. Ze vergelijken hun ervaring in de KVM met de (verwachte) ervaring in een reguliere, gesloten detentiesetting.
- De gedetineerden zijn het meest positief over de goede sfeer op de afdeling en dat zij hun telefoon bij zich mogen houden, waardoor zij bereikbaar zijn voor hun naasten.
- Het behouden van de baan die de (ex-)gedetineerden hadden bij binnenkomst in detentie verliep bij allen zonder problemen.
- De gedetineerden hebben, indien nodig, ondersteuning gekregen op het gebied van schulden en het onderhouden van het sociale netwerk.
- Aandachtspunt: de regels, vooral omtrent extramurale vrijheden, zijn niet altijd voldoende helder en worden niet altijd consistent toegepast volgens de gedetineerden.

Volgens partners en een werkgever van de gedetineerden (N=4)

- Het verblijf van hun partner in de KVM vermindert de financiële zorgen bij partners ten opzichte van een verblijf in een reguliere, gesloten detentiesetting, omdat de gedetineerde werk en inkomen kan behouden.
- Aandachtspunt: voor werkgevers zou meer informatie verstrekt kunnen worden over (arbeidsrechtelijke) vraagstukken die komen kijken bij het in dienst hebben van een gedetineerde.

Welke veranderingen zijn er mogelijk voor verder verbeteren of continueren van de KVM?

Communicatie en informatievoorziening

- Meer terugkoppeling aan ketenpartners over het instroomproces: een terugkoppeling aan medewerkers van ketenpartners van de KVM biedt de mogelijkheid om de gevraagde controle op contra-indicaties voor de pre-scan desgewenst (verder) te optimaliseren.
- Informatievoorziening aan werkgevers: werkgevers die een gedetineerde die in de KVM verblijft in dienst hebben, hebben mogelijk arbeidsrechtelijke vragen. De KVM zou werkgevers van gedetineerden kunnen wijzen op informatiebronnen of organisaties die de werkgever zouden kunnen ondersteunen bij de (arbeidsrechtelijke) vraagstukken over de gevolgen van het in dienst hebben van een gedetineerde.

Bewaken van opzet en inrichting KVM

- Toelatingseisen voor instroom in de KVM bewaken: er moet bewaakt worden dat de gedetineerden die geselecteerd worden voor plaatsing in de KVM geschikt zijn voor een beperkt beveiligingsniveau en dat de toelatingseisen consistent worden toegepast.
- Eenduidige regels extramurale vrijheden: de regels rondom extramurale vrijheden moeten consistent en gemotiveerd worden toegepast om bij te dragen aan het behouden van de motivatie van de gedetineerden.
- Combinatie van de KVM en de BBA: deze combinatie kan moeizaam zijn, omdat er voor gedetineerden in de BBA en de KVM andere regels gelden en er mogelijk cultuurverschillen zijn tussen deze twee groepen. Om het positieve leefklimaat te faciliteren is het van belang om alert te blijven op de groepsdynamiek.

Bestendigen werkwijze van de KVM

- Juridische titel voor plaatsing in de KVM: de huidige wetgeving voorziet niet in een juridische titel om vanuit vrijheid in te stromen in de KVM. Vanwege de pilotstatus was een juridische titel nog niet noodzakelijk, omdat de pilotstatus vervalt zal moeten worden voorzien in een juridische grondslag voor plaatsing in de KVM.
- Uitbreiden naar andere locaties: de KVM zou ook op andere locaties kunnen functioneren. Aandachtspunten bij het uitbreiden naar andere locaties zijn de samenwerking tussen de betrokken partijen, de straal waarin de werklocatie zich mag bevinden en de invloed van problematiek van buiten op het positieve leefklimaat in de detentievoorziening.

Bron: Kuin, M., Van den Berg, B., Bastiaansen, C. & Raaijmakers, N. (2024). *Evaluatie pilot kleinschalige voorziening Middelburg*. Amsterdam: Regioplan Beleidsonderzoek in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum.

Het volledige onderzoeksrapport is te raadplegen via: [Regioplan - Evaluatie pilot KVM](#)